

VRIENDENCONCERT

Capella de la Torre

*Earth Music - Verhalen van zilver,
goud en onderaardse geheimen*

- zaterdag 25 september | 20.00 - 21.00 uur
THEATER AAN HET VRIJTHOF, PAPYRUSZAAL

Ontstaan van de Aarde: De Schepping

- **Giovanni Gabrieli** ca.1554-1612
- **Estêvão de Brito** ca.1575-1641

Jubilate Deo (a 10)
Lucis creator optime

In de diepten der Aarde

- **Tielman Susato** ca.1510/1515- (na?) 1570
- **Melchior Franck** ca.1579-1639
- **Floriano Canale** ...1579-1603...

Mille Ducas - uit *Danserye* · INSTRUMENTAAL
Das Bergwerk woll'n wir preisen
La Canobbia (a 8) - uit *Canzoni da sonare... libro primo* · INSTR.

De Aarde in al haar volheid

- **Gemignano Capilupi** 1573-1616
- **Giovanni Gastoldi** ca.1554-1609
- **Giovanni Gastoldi**

Domini est terra et plenitudo eius (a 8)
Amor vittorioso - uit *Balletti a cinque voci*
Concerto de pastori · INSTRUMENTAAL

De voedende Aarde

- **Heinrich Schütz** 1585-1672
- **Antoine Brumel** ca.1460-1512/1513?

O der großen Wundertaten SWV278
Sanctus uit Missa Ecce terrae motus (a 12)

Aarde en melancholie

- **Antony Holborne** ca.1545-1602
- **Jacobus Gallus** 1550-1591
- **Josquin des Prez** ca.1450/1455-1521
- **Antony Holborne**

Lullaby · INSTRUMENTAAL
Vae nobis, quia peccavimus
Plaine de dueil et de melancolye
The Image of Melancholly · INSTRUMENTAAL

De terugkeer naar de Aarde

- **Sethus Calvisius** 1556-1615
- **Pier Francesco Cavalli** 1602-1676
- **Anoniem | Stefano Landi** 1587-1639

Wenn mein Stündlein vorhanden ist
Requiem aeternam (a 8) - uit *Missa pro defunctis* (introitus)
Passacaglia della vita 'Bisogna morire'

MUSICA SACRA

kunstenfestival Maastricht
met prelude in Sittard-Geleen

Moeder Aarde

22 - 26
september 2021

❖ zaterdag 20.00

Capella de la Torre

Katharina Bäuml schalmei en artistieke leiding
Hildegard Wippermann altpommer en blokfluit
Birgit Bahr altpommer
Regina Hahnke basdulciaan
Annette Hils basdulciaan
Yosuke Kurihara trombone
Claire McIntyre trombone
Mike Turnbull slagwerk
Frank Pschichholz luit
Martina Fiedler orgel
Friederike Otto zink
Christian Zincke violone en viola da gamba

Margaret Hunter sopraan
Mirko Ludwig tenor
Hermann Oswald tenor
Julian Popken bas

Earth Music

Het programma *Earth Music* is voor Capella de la Torre het laatste in een serie van vier programma's rond het thema van de Vier Elementen: Vuur, Lucht, Water en nu dus Aarde.

Het ensemble liet zich voor deze cyclus inspireren door de ideeën van de pre-Socratische filosoof Empedocles uit de vijfde eeuw voor Christus. Volgens hem waren Vuur, Lucht en Water de basiselementen waaruit, in combinatie met het zwaarste element Aarde, alle materie voortkomt. Wanneer ze van elkaar worden gescheiden leidt dat tot het uiteenvallen van alles. Voor ons is de aarde veel meer dan dit. Het is zowel de grond waarop we staan en die ons voedsel en vele rijkdommen verschaft, als de aarde waar we op een dag naar terug zullen keren. Het is het tastbare deel van de wereld waarin we leven. Al worden we ons de afgelopen jaren steeds meer bewust van het feit dat we de aarde door ons eigen gedrag hebben uitgeput en daarmee de basis van ons eigen bestaan op het spel hebben gezet. 'Vae nobis, quia peccavimus' – 'Wee ons, want we hebben gezondigd'. De aarde is de bindende kracht van de Elementen en van de aardse schepselen die de wereld en het leven voortbrengen.

De jezuïetenpriester Athanasius Kircher (1602-1680) wordt algemeen beschouwd als een van de meest vooraanstaande wetenschappers van de Barok. Hij werd geboren in Duitsland, maar bracht het grootste deel van zijn leven door in Rome, waar hij in hoog aanzien stond als geleerde en docent. Hij was niet alleen geïnteresseerd in theologie en filosofie, maar ook in wiskunde, astronomie, geneeskunde en muziek, onderwerpen die hij allemaal diepgaand bestudeerde. Kirchers belangrijkste geschrift was *Musurgia universalis* uit 1650. Hierin laat hij zijn gedachten gaan over de kosmologische dimensie van muziek, overtuigd als hij was van het gegeven dat in muziek de verhoudingen van het universum worden weerspiegeld.

In dit verband gebruikte hij de metafoor van een 'kosmisch organisme' dat functioneert door de interactie van de vier elementen. Kircher kent de aarde hierin een centrale rol toe en schrijft 'De aarde met zijn harmonie is, als het ware, de allerlaagste bassnaar'.

De muziek uit de zestiende en zeventiende eeuw bevat ontelbare beschouwingen over de aarde en over 'aardse' onderwerpen. In veel geestelijk repertoire bijvoorbeeld is sprake van de hele aarde ('omnis terra') die samenkomt om lof te brengen aan haar Schepper, maar de aarde kan ook gelijkgesteld worden aan het 'stof' waarin mensen na hun dood weer overgaan. In meer wereldlijk opzicht wordt de aarde geprezen als een plaats om te leven, om lief te hebben en te werken. Daarnaast speelt het verband tussen de aarde en het temperament van de melancholie een rol.

*'De aarde met zijn harmonie is,
als het ware, de allerlaagste bassnaar.'*
Athanasius Kircher in 'Musurgia universalis' (1650)

Ontstaan van de Aarde: De Schepping

Giovanni Gabrieli • *Jubilate Deo (a 10)*

Giovanni Gabrieli was rond 1600 een vooraanstaand musicus in Venetië en had een aanstelling als organist aan zowel de San Marco Basiliek als aan de Scuola Grande di San Rocco. Hij schreef veel geestelijke werken voor liturgisch gebruik, afgestemd op de specifieke bouw van de kerken in Venetië, waar dubbelkorige opstellingen mogelijk waren. Het feestelijke, tienstemmige motet *Jubilate Deo omnis terra* werd na zijn dood, in 1615, uitgegeven in het tweede deel van zijn *Sacrae sinfoniae*.

Jubilate Deo omnis terra,
quia sic benedicetur homo,
qui timet dominum.
Deus Israel coniungat vos
et sit ipse vobiscum,
mittat vobis auxilium de sancto
et de Sion tueatur vos.
Benedicat vobis dominus ex Sion,
qui fecit coelum et terram.
Servite domino in laetitia!

Jubel voor God, heel de aarde,
omdat de mens die ontzag heeft voor de Heer,
zeker zal worden gezegend.
Moge de God van Israël u verenigen
en moge hij zelf met u zijn,
moge hij u hulp brengen vanuit zijn heiligdom
en u beschermen vanuit Sion.
Moge de Heer die hemel en aarde gemaakt heeft,
u vanuit Sion zegenen.
Dien de Heer in vreugde!

Estêvão de Brito • *Lucis creator optime*

Onder de oudste gezangen van de christelijke liturgie bevinden zich strofische hymnen met teksten die verwijzen naar de jaarlijkse cyclus van de seizoenen. De hymne *Lucis creator optime*, geschreven voor de vespers van de zondag, wordt toegeschreven aan niemand minder dan Gregorius de Grote, die paus was aan het eind van de zesde eeuw. God wordt hierin geprezen als de Schepper. Tot de vele componisten die deze hymne op muziek hebben gezet behoort de Portugees Estêvão de Brito. Hij was *maestro di capilla* in de kathedraal van Badajoz vanaf 1597 en vanaf 1613 bekleedde hij deze functie in de kathedraal van Málaga. Al componist genoot hij veel aanzien. Dat blijkt uit het feit dat hij op voorspraak van de aartsbisschop van Évora vrijwel jaarlijks gedurende de maand november werd vrijgesteld van al zijn verplichtingen om voor de naderende kerst speciale *villancicos de navidad* te componeren.

Lucis creator optime
lucem dierum proferens,
primordiis lucis novae
mundi parans originem,

qui mane iunctum vesperi
diem vocari praecipis,
illabitur tetrum chaos,
audi preces cum fletibus,

ne mens gravata crimine
vitae sit exsul munere,
dum nil perenne cogitat
seseque culpis illigat.

Algoede Schepper van het licht,
het helder daglicht brengt Gij voort,
met 't eerst begin van 't nieuwe licht
vangt Gij der wereldschepping aan;

De morgen aan het avonduur
verbonden laat Gij noemen dag;
zo valt de barre chaos weg.
Hoor onze beden, ons geweene.

Dat niet de geest, met schuld bezwaard,
als balling buiten 't leven dool,
terwijl hij aan niets eeuwig denkt
en vastraakt in de zondestrik.

Caeleste pulset ostium,
vitale tollat praemium,
vitemus omne noxium,
purgemus omne pessimum.

Praesta pater piissime
patrique compar unice
cum spiritu paraclito
regnans per omne saeculum.
Amen.

In de diepten der Aarde

Laat kloppen hem aan 's hemels poort,
doe winnen hem des levens prijs,
doe mijden ons wat schaden kan,
uitzuivren al wat schandlijk is.

Geef dit, algoede Vader, en
Gij Eengeboorne Hem gelijk,
die met den Geest, den Paracleet,
regeert door alle eeuwigheid.
Amen.

vertaling uit *Groot gebedenboek...*, redactie C.A. Bouman
Het Spectrum (Utrecht / Brussel 1951).

Tielman Susato • *Mille Ducas* - uit *Danserye* • INSTRUMENTAAL

Als stadspijper speelde Tielman Susato trombone, trompet, kromhoorn, fluit en blokfluit in dienst van Antwerpen. Hij was ook actief als componist en als muziekdrukker, een ambacht dat tot die tijd vooral werd bedreven in Italië, Frankrijk en Duitsland. Tielman Susato gaf zo'n zestig bundels uit met missen, motetten, madrigalen en Franse en Nederlandse chansons. Deze uitgaven bevatten muziek van gerenommeerde tijdgenoten als Thomas Crecquillon, Orlande de Lassus, Clemens non Papa en Josquin des Prez. Maar Susato publiceerde ook eigen composities. *Het derde musyck boexken ... alderhande danserye* (1551), waarschijnlijk de enige bundel met instrumentale muziek die hij heeft uitgegeven, bevat meerdere werken van zijn hand, waaronder *Mille Ducas*.

Melchior Franck • *Das Bergwerk woll'n wir preisen*

Melchior Franck schreef zo'n vijftienhonderd vocale en instrumentale werken en is daarmee een van de meest productieve Duitse componisten uit de vroege zeventiende eeuw. Gedurende vele jaren was hij kapelmeester aan het hof van hertog Johan Casimir van Saksen-Coburg, waar hij – in ieder geval tot de uitbraak van de Dertigjarige Oorlog in 1618 – onder ideale omstandigheden kon werken. Zijn vierstemmige lied *Das Bergwerk woll'n wir preisen* verscheen in zijn *Musicalischer Bergkreyen* uit 1602 en is een lofzang op de rijke minerale afzettingen die zich diep in de rotsen bevinden.

Das Bergwerk woll'n wir preisen,
weil Gott drin tut beweisen,
dass er allmächtig sei.
Gar mancherlei Metallen
kann er nach sei'm Gefallen
in der Erd schaffen frei.
Das Silber und das rote Gold
wird aus dem Stein gehauen,
ist lieblich anzuschauen.
Dem Bergwerk sind wir hold.

Wann Gott tut Erz bescheren
und uns damit verehren,
so freu sich jedermann,

De mijn(bouw) willen we prijzen,
omdat God daarin bewijst
dat hij almachtig is.
Zelfs allerhande metalen
kan hij naar eigen smaak
vrij scheppen in de aarde.
Het zilver en het rode goud
wordt uit de steen gehouwen,
is heerlijk te aanschouwen.
Wij houden van de mijn.

Wanneer God ons erts verschaft
en ons daarmee vereert,
dan verheugt zich iedereen,

dieweil alle zugleiche,
 der Arm' sowohl als Reiche
 davon ihr Nahrung han.
 Und wenn man Ausbeut geben tut,
 hört man die Bergleut singen,
 die Heurlein fröhlich klingen,
 und haben ein frischen Mut.

omdat zij allemaal,
 de armen en de rijken
 daarvan hun voeding halen.
 En wanneer men stoffen delft
 hoor je de mijnwerkers zingen,
 de klokjes vrolijk luiden,
 en heeft men frisse moed.

Floriano Canale • *La Canobbia* (a 8) • INSTRUMENTAAL

De Italiaan Floriano Canale was een Augustijner monnik, werkzaam als organist aan de San Giovanni Evangelista in Brescia. Hij schreef missen, motetten en psalmzettingen, maar ook instrumentale werken. De achtstemmige canzone *La Canobbia* is afkomstig uit de zijn bundel *Canzoni da sonare ... libro primo* uit 1600.

De Aarde in al haar volheid

Gemignano Capilupi • *Domini est terra et plenitudo eius* (a 8)

De Italiaanse musicus/componist Gemignano Capilupi (geboren Lovetti) was tot zijn dertigste jaar zanger in de kathedraal van zijn geboorteplaats Modena. Volgens de overlevering ontwikkelde zich een grote rivaliteit tussen hem en zijn leermeester Orazio Vecchi. Hij stootte Vecchi van de troon en volgde hem in 1604 op als *maestro di cappella* in Modena. Na Vecchi's overlijden een jaar later volgde Capilupi hem ook op als muzikaal leider van de hertog van Modena. Naast motetten componeerde Capilupi madrigalen en canzonetten.

Domini est terra, et plenitudo eius,
 orbis terrarum, et qui habitant in eo
 Quia ipse super maria fundavit eum
 et super flumina firmavit eum
 Quis ascendet in montem Domini,
 aut quis stabit in loco sancto eius?
 Innocens manibus et mundo corde,
 qui non levavit ad vana animam suam
 nec iuravit in dolum
 Hic accipiet benedictionem a Domino
 et iustificationem a Deo salutari suo.
 Alleluia.

Aan de Heer behoort de aarde en al wat zij omvat,
 het vaste land en zijn bewoners:
 Hijzelf heeft haar op de zeeën vastgelegd
 en op de stromen verankerd.
 Wie mag de berg van de Heer bestijgen?
 Wie mag op zijn heilige plaats staan?
 Wie zijn handen schoon en zijn hart zuiver houdt,
 wie niet tot afgoden bidt
 en wie niet zweert bij vreemde goden.
 Hij ontvangt zegen van de Heer,
 welvaart van God, zijn helper.
 Alleluia. (*Psalm 24, 1-5*)

Giovanni Gastoldi • *Amor vittorioso* - uit *Balletti a cinque voci*

Werkzaam aan het hof van de Gonzaga's in Mantua, was Giovanni Giacomo Gastoldi nog maar een jongen toen zijn muziklae opvoeding werd toevertrouwd aan het kapittel van de Palatijnse Basiliek Santa Barbara [palatijs: gelegen op een van de zeven heuvelen in Rome, red.]. Van Giaches de Wert leerde hij daar de basisbeginselen van de kerkmuziek. Als jongeman, en reeds actief als hof-componist, volgde een aanstelling als zanger in de kapel en in 1588 volgde hij Giaches de Wert op als *maestro di cappella*, een post die hij tot zijn dood in 1609 zou bekleden. *Amor vittorioso*, afkomstig uit zijn bundel met vijfstemmige *Balletti*, verbeeldt de overwinning van wederzijdse genegenheid.

Tutti venite armati,
o forti miei soldati. *Fa la la*
Io son l'invitt'Amore,
giusto saettatore.
Non temete punto,
ma in bella schiera uniti,
me seguitate ardit. *Fa la la*

Sembrano forti eroi
quei che son contra voi. *Fa la la*
Ma da chi sa ferire,
non si sapran schermire.
Non temete punto,
ma coraggiosi e forti,
siat' a la pugna accorti. *Fa la la*

Lieti or movete il piede,
che vostre sian le prede. *Fa la la*
Or via feriam lo sdegno
ch'ei della vita è indegno.
Non temete punto,
eterna sia la Gloria
è certa è la vittoria. *Fa la la*

Già morto giace in terra
chi ci avea mosso guerra. *Fa la la*
Or gli altri suoi seguaci
tutti assaliamo audaci.
Non temete punto,
ecco ch'i non estinti
fuggon già sparsi e vinti. *Fa la la*

Kom allen gewapend,
Oh, mijn krachtige soldaten! *Fa la la*
Ik ben de onoverwinnelijke Liefde
rechtvaardige pijlen schietend.
Vreest niets:
dapperen volgen mij
in onze verenigde troepen. *Fa la la*

Machtig lijken de helden
die zich tegen u opstellen. *Fa la la*
Wie kan verwonden
kan niet beschermen.
Vreest niets:
wie sterk is
is terughoudend met de dolk. *Fa la la*

Ga nu op weg, vol van geluk,
de prooi zal de uwe zijn. *Fa la la*
Laten we de onwaardigen aanvallen,
zij die het niet verdienen om te leven.
Vreest niets!
Laat de roem voor eeuwig duren,
de overwinning is zeker! *Fa la la*

Hij die de oorlog met ons begon
ligt al dood op de grond. *Fa la la*
Nu vallen we zijn volgelingen
dapper aan.
Vreest niets!
Zij die niet dood zijn
vluchten uiteen als verliezers. *Fa la la*

Giovanni Gastoldi · *Concerto de pastori* · INSTRUMENTAAL

De voedende Aarde

Heinrich Schütz · *O der großen Wundertaten* SWV278

In februari 1633 ontvangt Heinrich Schütz een schriftelijke uitnodiging om naar Kopenhagen te komen om de muzikale omlijsting te verzorgen van het aanstaande huwelijk van kroonprins Christiaan van Denemarken en prinses Magdalena Sibylla van Saksen. De kroonprins dringt aan op een spoedige komst, maar Schütz heeft een volle agenda en arriveert in december 1633 in Kopenhagen. Hij blijft er in dienst van de kroonprins tot mei 1635. De huwelijkse festiviteiten vinden plaats van 3 tot en met 18 oktober 1634. Genoeg tijd voor Schütz om een aantal gelegenheidswerken te componeren, waaronder muziek voor twee komedies. Maar van alle muziek die Schütz voor deze gelegenheid heeft geschreven, is alleen de canzonetta *O der großen Wundertaten* overgeleverd. Deze werd uitgevoerd als onderdeel van een tableau tijdens de processie van 13 oktober.

O der großen Wundertaten,
die die Lieb verrichten kann,
die in Freude weiß zu raten,
wenn sie hat gezündet an,
unsre Herzen, unsern Mut,
den sie mächtig trösten tut.

Ach de grote wonderdaden,
die de liefde verrichten kan,
die in vreugde weet te raden,
wanneer ontstoken is de vlam,
onze harten, onze moed,
die zij machtig troosten doet.

Antoine Brumel • Sanctus uit *Missa Ecce terrae motus* (a 12)

De gregoriaanse antifoon *Et ecce terrae motus* ('En zie, de aarde beefde' - Matteüs 28, 2) wordt al sinds de Middeleeuwen door monniken gezongen tijdens het ochtendgebed op Eerste Paasdag. Het beginmotief van dit antifoon vormt de muzikale basis voor de gelijknamige mis van de renaissancecomponist Antoine Brumel. Onder de veertien missen die van hem zijn overgeleverd, neemt deze indrukwekkende, twaalfstemmige *Missa Et ecce terrae motus* een bijzondere plaats in. In het dichte stemmenweefsel van de 'Aardbevingsmis' ligt het melodisch motief van de gregoriaanse antifoon diep verstopt. Het sterkst komt dit motief naar voren in het Sanctus op het woord 'Hosanna'. Alleen dit deel wordt tijdens dit concert uitgevoerd. Het is een interessant gegeven dat bij de uitvoering van de *Missa Et ecce terrae motus* tijdens Musica Sacra Maastricht in 2014 – thema 'ontzagwekkend' – door ensemble Cut Circle juist alle delen van de mis zijn uitgevoerd, behalve het Sanctus...

Sanctus, Sanctus, Sanctus,
Dominus, Deus Sabaoth.
Pleni sunt caeli et terra gloria tua.
Hosanna in excelsis.
Benedictus, qui venit in nomine Domini.
Hosanna in excelsis.

Heilig, heilig, heilig,
de Heer, de God der hemelse machten.
Vol zijn hemel en aarde van Uw heerlijkheid.
Hosanna in den hoge.
Gezegend Hij die komt in de naam des Heren.
Hosanna in den hoge.

Aarde en melancholie

Antony Holborne • Lullaby • INSTRUMENTAAL

Antony Holborne publiceerde verschillende verzamelingen met instrumentale muziek. Hij was niet alleen werkzaam als musicus aan het hof van Elisabeth I, hij werkte ook als diplomaat. Uit zijn *Pavanes, Almains and Other Short Aeirs* uit 1599 komt de lieflijk wiegende allemande met de titel *Lullaby*.

Jacobus Gallus • Vae nobis, quia peccavimus

Jacob Handl, ook bekend onder zijn verlatiniseerde naam Jacobus Gallus, werd geboren in het hertogdom Carniola (Krain; in het huidige Slovenië) en kreeg in 1585 een aanstelling als cantor aan de Johanneskerk in Praag. Zo'n vierhonderd motetten publiceerde Jacobus Gallus in de vierdelige verzameling *Opus musicum*. Hieronder het berouwvolle *Vae nobis, quia peccavimus*.

Vae nobis, quia peccavimus,
defecit gaudium cordis nostri,
versus est in luctum chorus noster,
cecidit corona capitis nostri.

Wee ons, omdat wij gezondigd hebben,
de vreugde van ons hart is verdwenen,
onze reidans is tot treurnis geworden,
de kroon is van ons hoofd gevallen.

Josquin des Prez • *Plaine de dueil et de melancolye*

Rond 1500 was Josquin des Prez – die op 27 augustus jongstleden 500 jaar geleden overleed – niet alleen als musicus beroemd in heel Europa, hij was ook een vooraanstaand clericus met een zeer belangrijke positie binnen de katholieke kerk. Toch beperkt zijn repertoire zich niet tot geestelijke onderwerpen, maar bevat het ook een groot aantal wereldlijke chansons. *Plaine de dueil et de melancolye* is uitgewerkt in geraffineerde canonische lijnen en onderzoekt het gevoel van de melancholie.

Plaine de dueil et de melancolye
voyant mon mal qui tousiours multiplie
et qu'en la fin plus ne le puis porter
contraincte suis pour moy reconforter
me rendre a toy le surplus de ma vie.

Vol van droefenis en melancholie,
inziend dat mijn leed zich continu vermeerdert
en dat ik het uiteindelijk niet dragen kan,
ben ik gedwongen troost te vinden door mij
de rest van mijn leven geheel aan jou te wijden.

Antony Holborne • *The Image of Melancholly* • INSTRUMENTAAL

Deze pavane van Antony Holborne heeft als titel *The Image of Melancholly*. De diep doorvoelde klankwereld zal het Londense publiek in de periode rond 1600 zeer geraakt hebben.

De terugkeer naar de Aarde

Sethus Calvisius • *Wenn mein Stündlein vorhanden ist*

Een oude bron beschrijft Sethus Calvisius als een 'eerlijke, rechtschapen, vrome, godvrezende man, vrij van elke onbetrouwbaarheid en hypocrisie'. Van 1594 tot zijn dood in 1615 was hij cantor aan de Thomaskirche in Leipzig, waar hij naam maakte als uitmuntend musicus en geleerde, en zowel vele muziekwerken als verhandelingen publiceerde over muziektheorie, geschiedenis en astronomie.

Wenn mein Stündlein vorhanden ist
und soll hinfahrn mein' Straße,
so g'leit du mich, Herr Jesu Christ,
mit Hilf mich nicht verlasse!
Mein' Seel' an meinem letzten End
befehl ich dir in deine Händ,
du woll'st sie mir bewahren!

Weil du vom Tod erstanden bist,
werd ich im Grab nicht bleiben;
mein höchster Trost dein Auffahrt ist,
Todsurcht kann sie vertreiben;
Denn wo du bist, da komm ich hin,
dass ich stets bei dir leb' und bin,
drum fahr ich hin mit Freuden.

So fahr' ich hin zu Jesu Christ,
 mein' Arm tu' ich ausstrecken;
 so schlaf' ich ein und ruhe fein,
 kein Mensch kann mich aufwecken,

denn Jesus Christus, Gottes Sohn,
 der wird die Himmelstür auftun,
 mich führ'n zum ew'gen Leben.

Pier Francesco Cavalli • *Requiem aeternam* (a 8) uit *Missa pro defunctis* (introitus)

Francesco Cavalli was mogelijk de meest succesvolle Venetiaanse componist van de zeventiende eeuw. Als organist en *maestro di cappella* aan de San Marco Basiliek, maar ook als operacomponist strekte zijn roem zich uit tot ver over de stadsgrenzen. Zijn naderende dood inspireerde hem tot het schrijven van een indrukwekkend *Requiem* dat in 1675 bij zijn begrafenis werd uitgevoerd.

Requiem aeternam dona eis, Domine,
 et lux perpetua luceat eis.
 Te decet hymnus, Deus, in Sion,
 et tibi reddetur votum in Jerusalem.
 Exaudi orationem meam;
 ad te omnis caro veniet.

Geef hun eeuwige rust, Heer,
 en het eeuwig licht verlichte hen.
 U komt een lofzang toe, God, in Sion,
 en U moet een offer gebracht worden in Jeruzalem.
 Verhoor mijn gebed,
 tot U komt al wat leeft.

Anoniem | Stefano Landi • *Passacaglia della vita 'Bisogna morire'*

Een enorme clash tussen tekst en muziek treffen we aan in de *Passacaglia della vita*, toegeschreven aan Stefano Landi. Het werk werd in 1657 gepubliceerd in Milaan in een verzameling *Canzonette spirituali e morali*. Over een speels en levendig passacagliapatroon met een zich herhalende baslijn, roept de tekst steeds opnieuw onze sterfelijkheid op.

1.	Oh, come t'inganni
se pensi che gli anni
non han da finire,
bisogna morire.	Oh, wat vergis je je
als je denkt dat de jaren
geen einde kennen,
we moeten sterven.	5.	Si muore danzando,
bevendo, mangiando
con quella carogna
morire bisogna.	We sterven al dansend,
al drinkend, al etend
in geur van verrotting,
we moeten sterven.
2.	È un sogno la vita
che par sì gradita,
che breve gioire,
bisogna morire.	Het leven is een droom
en lijkt zo aangenaam,
maar de vreugde duurt kort,
we moeten sterven.	6.	I giovani putti
e gli uomini tutti
son da incenerire,
bisogna morire.	Jongeren, kinderen
en alle mensen
worden eens tot as,
we moeten sterven.
3.	Non val medicina,
non giova la china,
non si può guarire,
bisogna morire.	Er helpt geen medicijn,
kinine haalt niets uit,
je kan niet genezen,
we moeten sterven.	7.	I sani, gl'infermi,
i bravi, gl'inermi,
tutti han da finire,
bisogna morire.	Ziek of gezond,
dapper of zwak,
het eind komt voor allen,
we moeten sterven.
4.	Si more cantando,
si more suonando
la cetra zampogna,
morire bisogna.	We sterven al zingend
we sterven al spelend
op citer of fluit,
we moeten sterven.	8.	Non vaglion sberate
minarie bravate
che caglia l'ardire,
bisogna morire.	Opzichtige waagstukken,
bravoure: het helpt niks,
waartoe dient moed,
we moeten sterven.

9.

Dotrina che giova,
parola non trova,
che plachi l'ardire,
bisogna morire.

Wijze leerstellingen
kennen geen woord
dat het streven stilt,
we moeten sterven.

10.

Non si trova modo
di sciogliere 'sto nodo,
non vale fuggire,
bisogna morire.

Er is geen manier
de knoop te ontwarren,
vluchten helpt niet,
we moeten sterven.

11.

Commun' è il statuto,
non vale l'astuto
'sto colpo schernire,
bisogna morire.

Het geldt voor ons allen
en al ben je gewiekt
je kan de slag niet pareren
we moeten sterven.

12.

La morte crudele,
a tutti è infedele,
ognuno svergogna,
morire bisogna.

De wrede dood
is iedereen ontrouw,
zet eenieder te kijk,
we moeten sterven.

13.

È pura pazzia
o gran frenesia
a dirsi menzogna,
morire bisogna.

Het is dus gekte,
of grote waanzin,
jezelf leugens te vertellen,
we moeten sterven.

14.

E quando che meno
ti penti nel seno
ti vien da finire,
bisogna morire.

Wanneer je het 't minst
verwacht, stopt
het hart in je borst,
we moeten sterven.

15.

Se tu non ti pensi
hai persi li sensi
sei morto e puoi dire:
bisogna morire.

Als je daar niet aan denkt
ben je buiten zinnen, je
bent dood en kan zeggen:
we moeten sterven.

'Dissonant gehuil'

In de voorstelling van de denkers uit de Renaissance en de Barok kon de *musica humana*, hoe fraai deze ook kon klinken, nooit méér zijn dan een bleke afspiegeling van zijn hemelse tegenhanger. In 1650 stelde Athanasius Kircher de retorische vraag: 'Wat moeten we zeggen over de onuitsprekelijke zoetheid en lieflijkheid van goddelijke muziek, van de onuitsprekelijke harmonie tussen de engelen en de mensheid? De grootste zoetheid en lieflijkheid van muziek hier op aarde is, hoe geweldig we die ook kunnen vinden met elk soort instrument, niet meer dan het meest dissonante gehuil van wilde dieren, het gejank van wolven en het gegil van varkens. En dáár klinkt een harmonie van niet slechts drie, vier of vijf stemmen maar van vele duizenden en duizenden koren van engelen en uitverkorenen.' ♦

Met dank aan Bernhard Schrammek

*Dit concert wordt opgenomen door L1
voor uitzending op een nader te bepalen
datum en tijd, zie musicasacramaastricht.nl.*

Capella de la Torre

Capella de la Torre is een van de toonaangevende blaasensembles binnen de oude muziek. De groep werd in 2005 opgericht door hoboïste en schalmeispeelster Katharina Bäuml en gaf inmiddels meer dan duizend concerten. Het ensemble maakte zo'n 28 cd's en talloze live-opnamen. Hiermee heeft het ensemble uitgebreide ervaring opgedaan in de uitvoering van muziek uit de veertiende tot de zeventiende eeuw. In 2016 ontving Capella de la Torre de ECHO Klassik in de categorie 'Ensemble des Jahers', in 2017 kreeg het ensemble de ECHO voor de cd *Da Pacem – Echo der Reformation*. In 2018 was Capella de la Torre een van de eerste OPUS Klassik winnaars, voor de cd *Una Serata Venexiana*.

Met het doel muziek uit voorbije eeuwen vitaal te laten klinken voor de moderne luisteraar, doet het ensemble veel historisch en musicologisch onderzoek. Ook hecht het ensemble groot belang aan het werken met originele bronnen en teksten. Naast het geven van concerten werkt het ensemble samen met jong publiek door middel van welzijns- en educatieprojecten.

De naam Capella de la Torre kan op twee manieren geïnterpreteerd worden: aan het begin van de zestiende eeuw componeerde de Spanjaard Francisco de la

Torre met zijn *Danza Alta* misschien wel het meest bekende werk voor blaasensemble. Naast dit eerbetoon aan deze componist kan de naam ook letterlijk opgevat worden: 'De la Torre' betekent 'vanaf de toren'. Blaasensembles uit die tijd speelden vaak vanaf torens of balkons.

Katharina Bäuml

Katharina Bäuml studeerde moderne hobo (cum laude) in München. Daarnaast hield ze zich intensief bezig met de barokhobo en andere historische rietinstrumenten en voltooide ze ook haar postdoctorale studies aan de Schola Cantorum Basiliensis met onderscheiding. Sindsdien heeft ze zich gespecialiseerd in verschillende gebieden van de oude muziek en in de historische uitvoeringspraktijk, met een bijzondere interesse in het repertoire voor blaasinstrumenten uit de vijftiende tot de zeventiende eeuw.

Katharina Bäuml is ook geïnteresseerd in de uitvoering van hedendaagse muziek op historische instrumenten. Sinds 2010 zijn er tal van composities geschreven voor Duo Mixtura, dat ze met accordeonist Margit Kern oprichtte. Ze is docente in Berlijn en geeft geregeld masterclasses aan de muziekacademies van Genève, Hannover en Lübeck.

Capella de la Torre © Andres Greiner-Napp

❖ Pluto-ensemble o.l.v. Marnix De Cat

De schepping bezongen

zo 26 september · 15.00-16.15u | SINT SERVAASBASILIEK · entree € 18

Palestrina Vesperhymnes | **Richafort** Philomena | **Gombert**
Kyrie uit Missa Philomena | **Lassus** Benedicite | **Janequin**
Le chant des oyseaulx | **Sweelinck** Les cieux en chacun lieu

Centraal in dit programma met 16de-eeuwse polyfonie staat Lassus' zetting van het *Benedicite*, de lofzang van drie jongelingen in het vuur uit het boek Daniël: 'Al wat op aarde groeit, eer de Heer!'. Daaromheen de vesperhymnes van Palestrina, een cyclus over de schepping. De vijfde scheppingsdag is voor de vogels, die ook beeldend worden verklankt in het beroemde chanson van Janequin. Dan volgt uit begin 17de eeuw de psalm 'De hemelen verhalen de glorie van God', in het Frans gecomponeerd door Sweelinck.

Ervaar de reusachtige globe GAIA

Imposante installatie van Britse kunstenaar Luke Jerram

NEDERLANDSE PREMIÈRE

Na wereldsteden als Parijs, Londen, Rome, Shanghai en Hongkong nu voor het eerst in Nederland te zien: GAIA, de imposante installatie van de Britse kunstenaar Luke Jerram.

GAIA is een immense bewegende globe met een doorsnede van 7 meter! Deze installatie is vernoemd naar de oermoeder Gaia uit de Griekse mythologie: de personificatie van de Aarde, die uit Chaos is ontstaan en de elementen aarde, water, lucht en vuur bevat. De wereldbol is van binnen verlicht en van buiten met NASA-satellietbeelden 'bekleed'.

GAIA hangt in de monumentale Maastrichtse Gashouder.

do 23/9: 15-22u | vr 24 & za 25/9: 11-22u | zo 26/9: 11-17u
MAASTRICHTSE GASHOUDER, LAGE FRONTWEG | entree € 3

GAIA, an artwork by Luke Jerram • my-earth.org

MUSICA SACRA MAASTRICHT IS EEN COPRODUCTIE VAN Stichting Musica Sacra en Theater aan het Vrijthof Maastricht; filmselectie i.s.m. Lumière en Festivalprelude i.s.m. De Domijnen

BESTUURDER Brigitte van Eck, directeur Theater aan het Vrijthof Maastricht

PROGRAMMACOMMISSIE Jacques Giesen (vz), Jos Leussink (adviseur), Sylvester Beelaert, Fons Dejong, Bas Geerts, Susanne Vermeulen, Natasja Alers* en Saskia Törnqvist* (* m.i.v. voorbereiding editie 2022)

RAAD VAN TOEZICHT Jean Jacobs (vz), Michel Cobben, Barbara de Heer, Bas Huyser, Martijn van Swieten en Lieke Wijnga

PROJECTLEIDING & FONDSENWERFING Fons Dejong
MARKETING & PUBLICITEIT Hetty van Dongen
PRODUCTIE Raf Meijers **REDACTIE** Philip Leussink, Jacinta Wetzter, Sylvester Beelaert en Fons Dejong
VORMGEVING Philip Leussink **UITBAUW** Flora Minis en Susan Meisen **TECHNISCHE COÖRDINATIE** Sander Ronden **FACILITAIR** Nandi Nijsten **FINANCIËN** Jos Spauwen

MUSICA SACRA MAASTRICHT is lid van De Verenigde Podiumkunstenfestivals.

MUSICA SACRA MAASTRICHT wordt mede mogelijk gemaakt door Fonds Podiumkunsten, Provincie Limburg, Gemeente Maastricht, Theater aan het Vrijthof, VSB Fonds, Fonds 21, Fonds voor Sociale Instellingen, Elisabeth Strouven Fonds en Stichting Dorodarte (beheerd door Gravin van Bylandt Stichting).

Met dank aan de Vrienden van Musica Sacra Maastricht en alle (concert-)locaties en samenwerkingspartners. De activiteiten worden mede mogelijk gemaakt door anonieme giften van particulieren.

MEDIAPARTNERS NPO Radio4, NTR, KRO NCRV, L1, Dagblad de Limburger, RTV Maastricht.

STEUN HET FESTIVAL Voor een bijdrage vanaf € 40 geniet u als Vriend van Musica Sacra Maastricht vele voordelen. Zie voor meer informatie en aanmelding • musicasacramaastricht.nl/vriend

STICHTING MUSICA SACRA

Vrijthof 47, 6211 LE Maastricht
• info@musicasacramaastricht.nl
• musicasacramaastricht.nl
• facebook.com/MusicaSacraMaastricht
• [#FestivalMSM](https://twitter.com/FestivalMSM) | [#MSM2021](https://twitter.com/MSM2021)

**FONDS
PODIUM
KUNSTEN**
PERFORMING
ARTS FUND NL

**t theater
aan het vrijthof**

provincie limburg

VSBfonds
Inclusie doet meer

FONDS 21

**ELISABETH
STROUVEN
FONDS**

Belvédère

Lumière

Gemeente Maastricht

**GRAVIN VAN BYLANDT
STICHTING**

**Sittard-Geleen
BORN**

**Schooneburg
de do
mijn
en**

**Stichting
FSI**
Fonds voor Sociale Instellingen

ntr **KRO
NCRV**

limburg

De Limburger

**M
MUSICA
SACRA
MAASTRICHT**

**DE
VERENIGDE
PODIUM-
KUNSTEN-
FESTIVAL**